

GLASNET

Udgivet af Glashistorisk Selskab Aalborg * 1976

Nummer 46.

april 2009

23 årgang

Indhold.

Side. 3-5 De Nordjyske Roser, artikel v./ Jørgen F. Rønne

Side. 6-8 Referat fra den. 28.01.09 KLUBAFTEN

Side. 9-10 Vinglastypen: 5-delt takket stiliseret vinløv, artikel v./ Jørgen F. Rønne

Side. 11-12 Mogens Zieler som glasdesigner, artikel v./ Irene Kristensen

Side. 13-18 Kommentar til Jørgen F. Rønne vedr. formfejl. v./ N. Andersen & T. Errboe

Side. 19-24 Referat fra den 18.02.09 "GLASKATALOGER" foredrag ved Jan Kock.

Side. 25-28 Referat fra den 18.03.09 Anders T. Jørgensen: En guidet tur til glasværket.

GLASNYTs redaktion adresse:

Glashistorisk Selskab Aalborg*1976

Postboks 543

9100 Aalborg.

Hjemmeside: www.gsaa1976

www.glashistoriskselskabaalborg.dk

Ansvarlig redaktion:

Poul Schjelder, TLF / FAX. 98 38 12 26

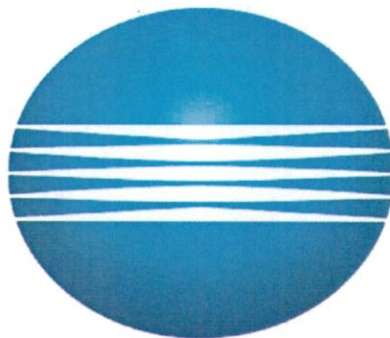
E-mail : schjelder@tv.dk

Irene M. Kristensen. TLF: 86 27 22 96

Bente Hansen. TLF: 98 38 33 54

Tryk : Schjelder / KONICA MINOLTA digital kopiprinter

KONICA MINOLTA

Konica Minolta Business Solutions Denmark a/s

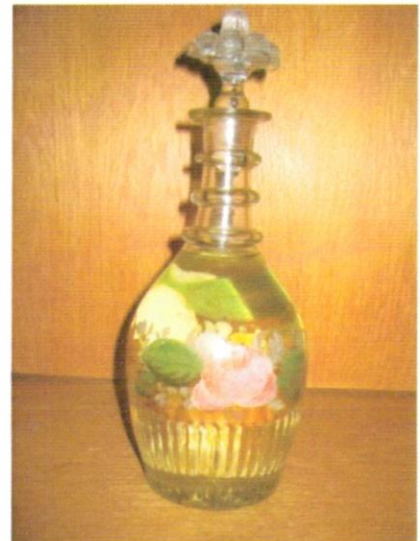
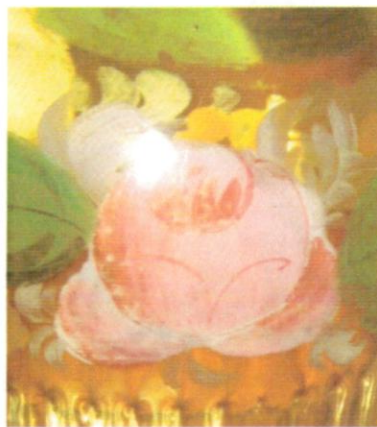
Gøteborgvej 1, 9200 Aalborg SV

Tlf : 72 21 21 21 FAX : 72 21 27 02

De Nordjyske roser (den buede type og den fligede type).

Da Glashistorisk Selskab blev dannet i 1976 blev der skabt et forum for glasinteresserede. Som en af dem, der har været med for starten, har det selvfølgelig udmøntet sig i, at man er blevet en hel del erfaring rigere, og at man har lært andre samlere at kende, enkelte af disse samlere havde "glashistorier", som nok var værd at samle på, da disse oplysninger ikke altid var at finde i den eksisterende glaslitteratur.

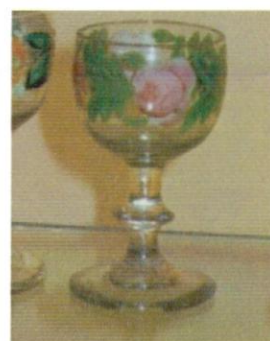
En af disse samlere stammede fra en gammel slægtsgård i Himmerland. Som glasinteresseret var han selvfølgelig opmærksom på gamle glas, og da alle kender alle på egnen kom han naturligt nok i kontakt med en "nabo", der ejede en rosenmalet karaffel. Karaflen skulle iflg. traditionen være fremstillet på Conradsminde Glasværk, det mente naboen bestemt at have fået overleveret. Karaflen var ikke til salg, men samleren fik lov til at fotografere karaflen. På det tidspunkt, det var vel sidst i 1970erne, var problematikken Conradsminde eller Mylenberg meget aktuel, idet man havde fundet "Mylenberg og Aalborg kataloget fra ca. 1859", der viste at Mylenberg ikke var helt så ubetydelig, som glaslitteraturen på et tidspunkt mente. Karaflen var med den rose, som jeg kalder "Den buede Nordjyske rose". Jeg fik faktisk et foto af karaflen, men det er blevet forlagt i al den glaslitteratur, som man efterhånden har fået anskaffet sig. Først for nylig fik jeg kendskab til en tilsvarende karaffel, der desværre er meget slidt, i hvert fald er rosen den samme. Denne karaffel er stort set identisk med den almindelige type med "Den fligede Nordjyske rose" og "krydsblomst" (krydstypen), bortset fra rosen, som er noget anderledes, som det kan ses på de 2 nedenstående fotos.

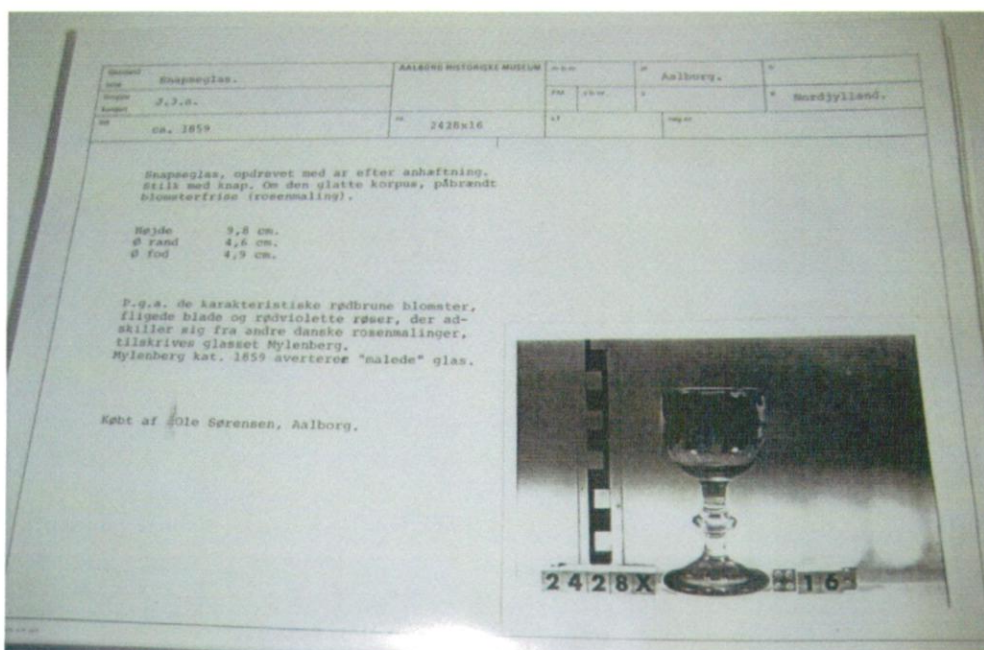
Ovenover t.v. AHM's karaffel med den **fligede** Nordjyske rose. Mus. nr. 7921. T.h. er vist en karaffel med den **buede** Nordjyske rose. Karafflen har 8-oddet bundstjerne og er 19,5 cm høj uden prop. Fotoet midt for viser et forstørret udsnit af rosen til højre, så man nemmere kan se de buede "V"-lignende konturer midt i rosen.

Efterfølgende har jeg på Aalborg Historiske Museum konstateret, at de har et snapseglass med "Den buede Nordjyske rose". Snapseglasset har museet fra en lokal handlende og er formodentlig fra lokalområdet, i hvert fald mener museet, at det sandsynligvis er fremstillet på Mylenberg.

De 2 fotos nedenunder viser mere detaljeret, hvordan "Den buede Nordjyske rose" ser ud på snapseglasset. Rosen har ligeledes konturer nærmest som et meget buet "v" og er stort set identisk på karaffel og snapseglas.

Ovenstående foto viser AHM's snapseglass med "Den buede Nordjyske rose". Mus. nr. 2428-16. Nedenstående foto viser museets beskrivelse af snapseglasset.

Museets tekst vedr. ovennævnte snapseglas (højde 9,8 cm) lyder således: **”Pga. de karakteristiske rødbrune blomster, fligede blade og rødviolette roser, der adskiller sig fra andre danske rosenmalinger tilskrives glasset Mylenberg.**

Mylenberg kat. 1859 averterer ”malede” glas”.

Hvornår museet har erhvervet snapseglasset nævnes ikke, men må iflg. undertegnede være sket for ca. 15-20 år siden.

Nu skal sådanne traditioner, som anført oven over, tages med et vist forbehold, da overleveringer har det med at ændre sig i tidens løb, måske lød den første overlevering (tradition) således: ”Den er fremstillet på det glasværk, der engang lå i skoven”. Det er så senere blevet til Conradsminde, da man fik genopfrisket det glemte glasværks navn, måske engang i 1950erne, men måske var det i virkeligheden Mylenberg, der var tale om i den første overlevering (men på det tidspunkt var Mylenbergs indsats iflg. glaslitteraturen på det nærmest meget lille og ubetydelig).

Hvad der er rigtigt kan man desværre kun gisne om, nogen sikker viden får vi nok aldrig. Men måske var det på Mylenberg den rose første gang så dagens lys, i hvert fald har den øvrige dekoration på karaflen, så stor lighed med de karafler med ”Den fligede Nordjyske rose” type, at en tilskrivning til enten Conradsminde eller Mylenberg er realistisk.

I den forbindelse må man ikke glemme, at der faktisk eksisterer en tredje produktionsmulighed for emaljemalet (rosenmalet) glas, nemlig Aalborg Glasværk og denne mulighed er lige aktuel, uanset om Aalborg Glasværk startede deres hvidtglasproduktion i 1858 eller 1866. Vi ved fra Holmegårds prislister, at moden herhjemme med rosenmalede glas startede og sluttede i 3. fjerdedel af 1800-årene, i det rosenmalede glas omtales første gang i 1853-prislisten og sidste gang i 1874-prislisten.

Såfremt nogle har kendskab til lignende karafler og glas, så vil det glæde ”Glasnyts” læsere eller undertegnede at få oplysninger herom.

Jørgen F. Rønne

Tlf. 98294209

Mail: jronnest@hotmail.com

KLUBAFTEN
med emnet: Kastrup Glasværk 1956
Du må gerne medbringe glas fra denne periode.

(udlevering af årsgaven)

Referat fra klubaften 28. januar 2009

Et stort antal medlemmer var mødt forventningsfulde op til årets første møde for at modtage årsgaven, det smukke katalog fra Kastrup 1956 - 65 med de mange kunstglasserier fra bl.a. Jacob Bangs hånd og de nyskabende bordservicer som f.eks. Imperial og Princess.

Der blev studeret og diskuteret ivrigt, og det var morsomt at konstatere, hvor meget af dette man faktisk har stående i skænken derhjemme. Vi af den lidt ældre generation stiftede jo netop hjem i de år, da disse ting var kommet frem og var højeste mode. Flere havde også medbragt forskelligt, og navnlig en samling af de bastomvundne kunstglas i opaline vakte beundring.

Traditionen tro ved klubaftener var vort bibliotek lagt frem og blev benyttet flittigt. Men i strid med traditionen blev vi snydt for kaffe og kage. Lad det ikke ske oftere! Det blev dog en rigtig god aften alligevel.

IK

Glasskål med overraskelse!

Skålen er købt som en GRØN skål, men da den kom hjem og blev pakket ud var den RØDLIG. Årsag til dette er at alm. lysstofrør påvirker farven i denne skål så den bliver grøn og ved en almindelig lysepære er den rødlig.

Vinglastypen: 5-delt takket stiliseret vinløv. Den traditionelle Type.

Undertegnede har med stor interesse læst bogen "Dekorerede danske Glas" og kunne her konstatere, at man i dag mener, at Holmegårds typeslibninger, hvad angår vinløv, er væsentlig større end hidtil antaget.

Bogen indeholder flere "nyopdagelser", som i en del tilfælde er med forbehold. Man må sige, at ringbeviset har bevist sin styrke, og de glashistoriske foreninger deres eksistensberettigelse, for uden disse 2 faktorer havde "nyopdagelserne" ikke været mulig. Jeg må dog konstatere, at ringbeviset ikke har haft den store betydning for alle de "nyopdagede" typer, selvom det synes påkrævet, og det kan være problematisk, især hvis alle "nyopdagelserne" af nogen bliver fortolket/opfattet som den fulde sandhed.

I min samling har jeg et glas, som jeg forgæves ledte efter, da jeg følte mig overbevist om, i relation til den "nye viden", at det højst sandsynligt var en af de "nye" Holmegård vinløvstyper. Som overskriften antyder, så er decorationen på glasset en kombination af 2 af bogens vinløvstyper: 3-delt takket vinløv. Den traditionelle Type og 5-delt stiliseret vinløv. Førstnævnte type må siges, at være en af de bedst dokumenterede til Holmegård, da ringbeviset i det her tilfælde synes ret overbevisende, idet decorationen findes på Holmegård kat. 1853 vinglas nr. 12. Denne glastype synes ikke at være fremstillet på andre glasværker.

Fig. 1

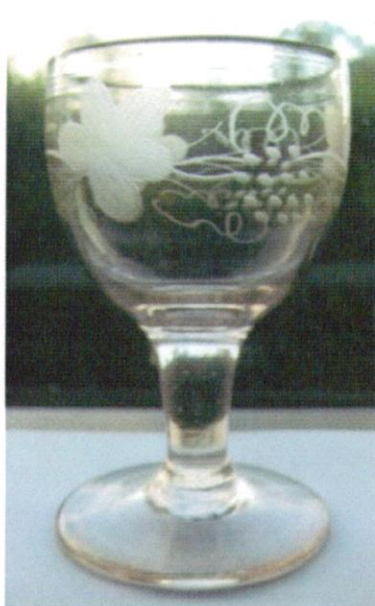

Fig. 2

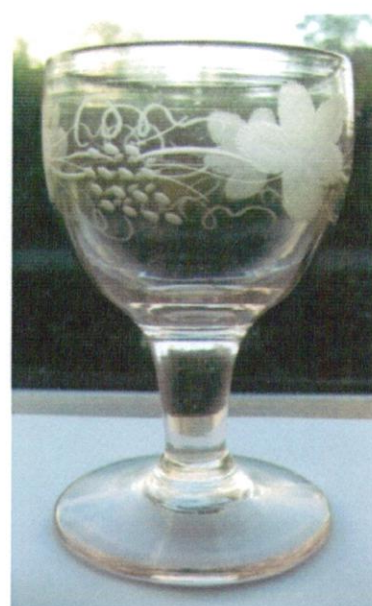

Fig. 3

Egentlig er decorationen næsten 100 % identisk med typen: 3-delt takket vinløv. Den traditionelle Type, hvad angår druer og tråde inkl. deres forløb. Den eneste forskel er, at vinløvsbladene er 5-delte, og at de er mere afrundede i deres facon end den 3-delt takkede, som er relativt spidse. Faktisk ligner vinløvsbladene i deres form temmelig meget den "5-delt stiliserede vinløvstype", blot er bladene her ikke takket – se fig. 1.

Glasset er et spidsglas uden knap - 10,8 cm højt, opdrevet og anheftet. Decorationen består af 3 stk. 5-delt takkede vinløvsblade og herimellem 3 stk. drueklaser med druerne fordelt således: 2,3,4,3,2,1. Over druerne udgående fra klasens basis en fremadløbende klatretråd, under klasen en mindre tilbageløbende klatretråd og en mindre fremadløbende klatretråd. Se fig. 2 og især fig. 3.

Som lidt malurt i bægeret vil jeg til sidst gøre opmærksom på, at der siden monopoltiden dvs. siden dengang Norge havde eneret på fremstilling af glas i dobbeltmonarkiet har der eksisteret uafhængige sliberier/graveringsværksteder her i landet, eksempler er der nok af i nyere tid. Det er så den ubekendte faktor, som fremtiden måske vil kaste lys over, men indtil andet er bevist, må denne blanding af fakta og postulater i bogen: Dekorerede danske glas, betragtes som værende en del af den foreløbige sandhed om danske decorationstypers tilhørsforhold.

Mht. bogen - nok engang, så er det rart, at forfatterne redegør for deres fakta og postulater, og ikke, som der har været tendens til i en del af glaslitteraturen, bare at "hive en kanin op af hatten".

Det kunne være interessant, at få konstateret om overnævnte type: 5-delt takket stiliseret vinløv. Den traditionelle Type, som sandsynligvis er et Holmegårds glas, også findes som snapseglas med glat stilk, og om der findes vinglas og snapseglas med knap med samme decoration samt vandglas, karafler osv.?

Såfremt nogle medlemmer/læsere kan bidrage med oplysninger, så send et indlæg til Glasnyt eller undertegnede, som så vil koordinere et indlæg.

Jørgen F. Rønne

TLF. 98294209

Mail: jronnest@hotmail.com

Mogens Zieler som glasdesigner?

I "Glasnyt" nr. 44 omtalte jeg under referatet fra klubaftenen den 23. januar 2008 et champagneglas, med relation til en apoteker i Århus. Jeg har nu indhentet lidt mere præcise oplysninger, samtidig med at et andet spændende glas er dukket op.

Glasset har tilhørt apoteker Martin Niels Reimers (1874-1963), der var chef for Løveapoteket på Storetorv i Århus i mere end 60 år og som var en fremtrædende skikkelse i såvel fagkredse som i byens kulturliv. Hans datter Birgit, kaldet Bennie, blev gift med maleren og grafikerer Mogens Zieler (1905-1983), som blandt andet er kendt for sine kattebilleder.

Jeg er ikke god til at tyde monogrammer, men jeg syntes altså ved første øjekast, at der på champagneglasset er graveret et sammenslynget DR, hvordan det så end hænger sammen med Martin og Niels. Men mine kilder skulle være sikre nok, da den tidligere ejer var en mangeårig ven af familien Zieler, og lokalhistorisk arkiv har forsynet mig med biografiske data.

Nu havde denne tidligere ejer imidlertid endnu et glas, som hun var villig til at sælge, nemlig et flot Beatriceglas med Zielers bomærke, et stort Z, med en stående lidt pjusket kat, indgraveret, samme motiv som man ser på ægteparrets gravsten på Vær kirkegård. Det har tilhørt maleren selv, og der har oprindeligt været 12, ligesom det var tilfældet med champagneglassene.

Der er ingen tvivl om, at designet er Zielers eget, selv om stilen er vidt forskellig og formentlig tilpasset de to generationers smag. Nu melder spørgsmålene sig så: Hvor har han fået glassene fremstillet? Har han selv slebet dem eller leveret forlæg til en dygtig sliber et eller andet sted? Kunne det tænkes at han på et tidspunkt har haft en form for tilknytning til Holmegaard, og kan dette støves op i deres arkiver? Det er jo ikke ukendt, at en del kunstnere, som især er kendt for deres indsats med andre materialer, også har forsøgt sig indenfor glaskunsten. Et eksempel er netop nævnt i samme nummer af "Glasnyt", nemlig Axel Salto.

Jeg venter spændt på, om nogen kan supplere min viden.

Irene Kristensen

KOMMENTAR TIL JØRGEN F. RØNNEST VEDR. FORMFEJL

I sidste nummer af Glasnyt (nr. 45) har Jørgen F. Rønne st skrevet en omfattende artikel med overskriften *Riflede øl/vandglas og hankeglas med formfejl*.

Anledningen til JR's indlæg er vores nye bog *Dekorerede danske glas*, som Jørgen indledningsvis omtaler i meget rosende vendinger, hvilket vi naturligvis er meget taknemmelige over. Jørgen har jo en meget stor og fin samling af danske glas indsamlet gennem en lang årrække. Han er utvivlsomt en af de samlere, der har størst kendskab til danske glas, deres historie og teknik og må derfor betragtes som en af de "tunge drenge", når vi diskuterer danske glas. Det er en samler man lytter til. Derfor er det også spændende, at Jørgen har haft lyst til at kommentere bogen med dette indlæg, som indeholder mange skarpsindige iagttagelser og betragtninger.

Selv om vi i bogen har delt arbejdet mellem os, er vi 100% enige om indholdet. De teorier, vi fremsætter og de slutninger vi drager, er vi således helt enige om. Vi skriver udtrykkeligt *teorier*, fordi det er utroligt svært at komme med håndfaste konklusioner i et sådant emne. Derfor er bogen så beklageligt fyldt med forbehold.

Da vi begyndte at arbejde med teksten, havde vi set og holdt i hånden et meget stort antal dekorerede glas, men da kun en mindre del er i vores eje, har vi måtte støtte os til vores hukommelse og – mere troværdigt - de mange fotografiske optagelser, vi har lavet under talrige besøg på forskellige museer og hos de mange samlere, der uden undtagelse gæstfrit har åbnet deres gemmer for os.

Kildematerialet vedrørende nordjyske værker er yderst sparsomt. Særligt når vi taler om emaljemalede glas, er vi næsten på bar bund. Situationen kompliceres yderligere ved, at de to tidligste danske værker, Holmegaard og Conradsminde, som det er almindelig kendt konkurrerede på livet løs. Hvis et af værkerne lavede et nyt salgbart produkt, var det næste givet, at det konkurrerende værk omgående optog produktionen (jvf. Conradsminde-forvalter Bernth's brev af 27. august 1840 med anmodning om at skaffe prøver af en lang række glas, som Holmegaard producerede). Vi har som udgangspunkt for vores overvejelser, taget det for så godt som givet, at så snart et af glasværkerne lavede et nyt populært produkt, satte det andet værk hurtigst muligt en tilsvarende produktion i gang.

Som JR vil vi absolut også helst have skriftlige kilder, når vi skal forsøge at placere et glas. Problemet er blot, at de skriftlige kilder er meget få og fra tidspunkter, der ofte ligger efter produktionen af decorationen er begyndt.

Som det fremgår af bogen (side 79-80) er vi af den opfattelse, at Conradsmindes priscourant er lavet i forbindelse med, at Kissmeyer og Kielgast i 1845 overtog

forpagtningen af værket. På dette tidspunkt havde Holmegaard i mere end 10 år haft slibere ansat, og det var naturligt og nødvendigt, for at Conradsminde kunne klare sig i priskonkurrencen, at man straks fra driftens genoptagelse har kunnet levere slebne produkter. På grund af denne datering af priscouranten er vi af den opfattelse, at Conradsminde ikke har produceret malede varer før Heinrich Tönnies' ankomst i 1847 og sandsynligvis først noget senere.

Jørgen Rønnest skriver på side 11: "... dette indlæg, som forhåbentlig vil sætte nogle ting på plads". Vi er noget i tvivl om, hvad det er, Jørgen ønsker at få sat på plads, men vi tolker artiklen sådan, at Jørgen mener, at vi henfører for mange af de emaljemalede til Conradsminde på bekostning af Mylenberg.

Hvis det er dette Jørgen mener, er vi ikke ganske enige med ham – vel vidende, at denne diskussion næppe nogensinde vil kunne nå en endelig konklusion. Vi er stadig af den opfattelse, at de fleste af de nordjyske glas med den karakteristiske fligede rose er lavet på Conradsminde.

Indpakkingspapiret

Vi er enige i, at det omtalte originale indpakkingspapir med Conradsmindes navn ikke er nogen særlig god dokumentation, hvilket vi også understreger på side 171. Vi er også enige med Jørgen i, at emballagen ved transporter som regel var halm, men dette udelukker vel ikke brugen af papir som emballage.

Hvornår startede emaljemalede produktion på værkerne?

Som ovenfor anført var der skarp konkurrence mellem de to tidligste glasværker, og det medførte, at man hele tiden kopierede det andet værks produkter. JR skriver på side 15: "Der er noget der tyder på, at Holmegaards emaljemalede produktion startede omkring 1853 – vi har ikke noget bevis for en tidligere produktionsstart". Jørgen må have overset, at vi på side 144 har omtalt en flaske, hvor decorationen er udført af værkets maler Wilhelm Gross. Flasken er lavet i anledning af værkets 25 års jubilæum d. 5. november 1850 og er signeret af Gross. En bedre dokumentation for en emaljemalet produktion kan vist ikke påvises. Der kan vist heller ikke sættes spørgsmålstegn ved dateringen. Wilhelm Gross kom til Holmegaard i 1847 (side 166/67), derudover var G.F. Greiner ansat fra 1847 til 1850.

På side 144 i vores bog skriver vi, at Holmegaard indførte teknikken lidt før 1850. Vi mener derfor ikke, at der kan herske megen tvivl om, at Conradsminde påbegynder produktionen af emaljedekorerede glas på omtrent samme tidspunkt. JR's tese om, at produktionen af disse varer først er påbegyndt omkring 1853, er vi derfor ikke enig i. Vi er derfor stadig af den opfattelse, at de fleste af de malede glas, der er enighed om at betegne som nordjyske, må være malet på Conradsminde.

JR skriver, at Mylenbergs tidshorisont for malede varer er 11 år – det er vi enige i, men vi står uden dokumentation for, at Mylenberg allerede fra starten har produceret emaljemalede varer. Tværtimod er vi af den opfattelse, at produktionen formentlig først er påbegyndt efter Conradsminde's lukning i 1857. Ifølge folketællingen i 1855 var der hverken malere eller slibere ansat på Mylenberg. Dette faktum understøtter efter vores opfattelse vores teorier. Selv folketællingen i 1860 omtaler ingen malere, men derimod 2 slibere Heinrich Storr og Niels Chr. Christensen, som begge havde været ansat på Conradsminde. JR's betragtninger om emaljemalede varer som en nicheproduktion på Mylenberg kan både være rigtige eller forkerte – vi har desværre ingen dokumentation.

Arkivalier vedr. Mylenberg

Nederst på side 14 skriver Jørgen:

”I 1956 var den gængse opfattelse, at Mylenberg var et glasværk, der fik kort levetid og som havde en anstrengt økonomi og en ringe produktion. Denne opfattelse skyldes i høj grad, at man på daværende tidspunkt ikke havde nogle arkivalier om værket, men det har vi fået siden”.

Desværre er det eneste nye, der efter vores kendskab er dukket op efter 1956, Mylenberg/Aalborg listen, dateret 1859 og fundet i 1973. Det er korrekt, at det er et overraskende omfattende sortiment, de to glasværker tilbyder i fællesskab, men nu ved vi, at Aalborg allerede startede deres hvidtglasproduktion i 1858, så vi kan ikke længere henføre al det hvide glas til Mylenberg.

Korrekt er det, at kun Mylenberg og ikke Conradsminde anfører emaljemalede varer. Dette stemmer ikke overens med folketællingernes oplysninger om, at der som nævnt er registreret ansatte malere på Conradsminde, men ingen på Mylenberg. Men vi må jo se i øjnene, at hverken katalogernes angivelser om producerede varetyper eller folketællingernes talrige informationer kan tages for endegyldige historiske sandheder.

Med mindre der er fundet andre nye oplysninger eller arkivalier, som vi (Niels og Torben) altså ikke kender til, kan det vel stadig slås fast, at Mylenberg fik en kort levetid, at det havde en anstrengt økonomi og en ringe produktion. (Iflg. Torben Witt fra AHM er Mylenbergs produktion af hvidtglas kun ca. halvdelen af Conradsmindes. Som vi også har anført i bogen (bl.a. side 102), siger den samlede produktion af hvidtglas ganske vist intet om antallet af glasvarer udført med dekorationer).

Arven af formene

På side 13 skriver JR, at alle aktiver efter Conradsminde lukning i 1857 overtages af Mylenberg og det indbefatter ”helt sikkert” også diverse forme. Nu hænger det jo sådan sammen, at der rent glashistorisk – især i den tidlige periode vi her beskæftiget os med – praktisk talt ikke er noget, der er ”helt sikkert”. Vi må desværre erkende, at vi nok en gang må indsætte et *sandsynligvis* eller *muligvis*. Vi er ude i gætterierne, beviserne mangler, men afvises kan det naturligtvis ikke.

Formfejlene

Udover den lille formfejl nederst på rillerne på nogle af øl-/vandglassene og krusene er JR's fund og konstateringer af yderligere fejl fra formen særdeles spændende. Det viser betydningen af at have glasset i egen hånd og vigtigheden af at se så mange eksemplarer som muligt. Det kan være rigtigt, når JR skriver, at hanken kan dække over det af os beskrevne indhak. Vi har blot ikke set krus med de nævnte 32 riller, der *ikke* havde den omtalte fejl. Derfor er det rigtig fint at have fået tilføjet to yderlige fejl fra samme form, så man i tilfælde, hvor hanken kunne dække vores oprindelige indhak, kan ty til Jørgens nye fund. Vi har efterfølgende kun haft lejlighed til at undersøge et enkelt ølglas med den nordjyske rose for de nu tre fejl – her fandtes alle tre som så nøjagtigt beskrevet af JR.

Vi har set tre riflede krus med nordjysk emajlemaling *uden* fejlene. Disse er lavet i en form med langt flere riller end 32, se side 178 mf. Af riflede ølglas har vi kendskab til 12 *med* fejlen, mens et enkelt med firpas-bemaling *ikke* havde indhakked, men til gengæld langt flere riller. (Glasset er desværre ikke kommet med i bogen, men var med på udstillingen på Anneberg). Vi kan ærgre os lidt over, at disse sidste oplysninger med de nordjyske glas ikke er præciseret i bogen. Det må vente til næste udgave.

Vi er enige om, at der er stor sandsynlighed for, at der også findes riflede ølglas og krus *uden* dekorationer fra Nordjylland - med eller uden de omtalte formfejl. Det er blot ikke indgået i vores undersøgelser. Sandsynligheden for at finde flere *slebne*, riflede glas er naturligvis til stede - vi er kun stødt på et enkelt slebent, riflet ølglas med den bølgede egeløv fra Aalborg, se side 104.

Den nordjyske rose

Jørgen Rønnest skriver i sit indlæg (side 15), at der i mange år blandt nogle nordjyske samlere har været den opfattelse, at den nordjyske rose ikke har én, men to udførmninger. At der har hersket den opfattelse er nyt for os, vi er aldrig blevet præsenteret for teorien.

Af de glas og karafler med en i øvrigt karakteristisk emaljedekoration med en nordjysk rose, vi har set under vores rundfart i landet, er over 99% med den beskrevne fligede type. Og det drejer sig faktisk om rigtig mange eksemplere – langt flere, end der er medtaget i bogen og flere, end vi kunne præsentere på Anneberg. De resterende med afvigende roser fordeler sig på en *karaffel* og *fire snapseglass*, hvoraf de tre er ens. (Derudover har vi set flere emaljedekorerede glas og karafler, hvis hele fremtoning trækker imod det nordjyske. Forhåbentlig vil der på et tidspunkt komme noget ny viden om disse tilfælde).

Hvad angår ovennævnte rosenmalede karaffel, som ejes af en samler fra Københavnsområdet, peger både selve udførelsen, rosenmalingen og historien bag tydeligt mod Nordjylland. Men selve den lodret placerede rose er ikke fliget, tilsyneladende lidt mere primitiv i udførelsen og malet i en for os ukendt violet farve. Karaflen er ikke gengivet i bogen, men den var udstillet på Anneberg.

Ligeledes valgte vi ikke at gengive det af JR omtalte snapseglass fra AHM. Alt peger også her på Nordjylland med de orangeblomster med dobbeltkryds og de fligede grønne blade. Rosens farve er den mere kendte røde/rosa, men heller ikke den rose er fliget og heller ikke så "kunstnerisk" udført (se foto).

Endelig har vi kendskab til tre identiske snapseglass med rosenmaling, der umiddelbart peger mod Nordjylland. Det ene af disse glas er medtaget på side 142 for at demonstrere, hvor forsigtig man skal være med at benytte selve dekorationen som identifikationsbevis. Vi skal jo huske på, at alle malerne på det i denne forbindelse relevante tidspunkt var udenlandske håndværkere. Dekorationselementer er således ikke specielt danske, men indført med malerne.

Det kan være svært at se på billedet, men snapseglasset ligner ikke de øvrige kendte fra Nordjylland. Glasset blev købt sammen med to andre tilsvarende, der er endnu mere atypiske i formen. De tre hovedbestanddele af frisen er til stede, dvs. den orange blomst med dobbeltkryds, de fligede blade samt rosen, der i denne forbindelse desværre ikke er med på billedet i bogen.

Rosen er ikke fliget, ej heller særlig omhyggeligt udført og peger mod *højre*, hvad vi på disse tre snapseglass for første gang er blevet præsenteret for. Vores forsigtige konklusion er, at det næppe kan være danske glas.

En nødvendig begrænsning

JR slutter sit omfattende og saglige indlæg med en rigtig god opfordring til foreningens medlemmer om at oplyse om kendskab til glas, der ikke er afbildet i vores bog: "for der må eksistere langt flere end de, der er vist i bogen".

Selv om vi selvsagt aldrig kan få nok af nye oplysninger, kan vi som de første meddele til Jørgens kommentar, at dette er absolut tilfældet - der er langt mere materiale end vist! Vi ville gerne have afbildet langt flere billeder af glas i vores bog - selve nedskæringen af et enormt billedmateriale har været en noget smertefuld, men nødvendig proces. Først og fremmest af økonomiske, men også af pædagogiske årsager. Vi har selv i vid udstrækning finansieret projektet og har derfor måtte sætte en grænse for risikoen.

Vores oprindelige plan var i et sidste ekstra kapitel at opsamle nogle spændende og specielle dekurationsformer, som vi mente var danske, men som var svære at dokumentere, dels fordi mange af dem for os var ukendte, men især fordi eksemplerne var for få til at danne brugbare konklusioner i hovedteksten (jvf de nævnte afvigelser af den nordjyske rose). Men det valgte vi alligevel at frafalde, selv om vi har måttet skuffe nogle samlere, der ikke har fået deres specielle glas gengivet. Vi ønskede, at bogen skulle være til at læse for de ikke særligt indviede. Et større billedmateriale med endnu flere aspekter ville efter vores opfattelse have medført en uoverskuelighed for de læsere, der ikke har mange års samlerinteresse bag sig.

En speciel rose på et sandsynligt nordjysk snapseglas. Aalborg Historiske Museum.

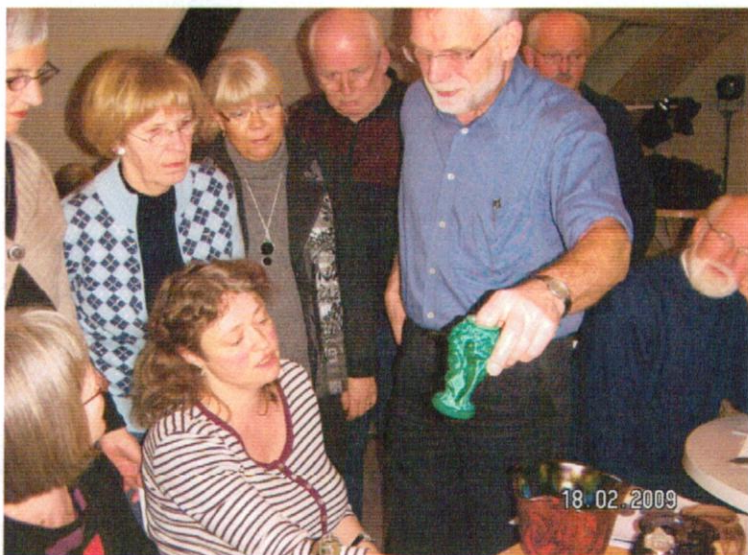
Niels Andersen og Torben Errboe

info@skjoldenantik.dk

torben.errboe@gmail.com

Jan Kock: GLASKATALOGER – en uendelig verden af viden

Der var rigtig flot fremmøde, og vi tropper jo også op med en del forventninger, når Jan Kock kommer på besøg. Han skuffede bestemt heller ikke denne gang, hvor vi kom langt omkring i den store vide glasverden. Vi er herhjemme sammenlignet med andre lande, takket være vores lille rare forening, ganske velforsynede med genoptryk af kataloger, men er vel derfor tilbøjelige til at tilskrive alt hvad der er afbildet i disse til danske glasværker og glemmer, at der ude i Verden og især i Europa har eksisteret i tusindvis af glasværker, at glasmagerne var et rejsende folkefærd, hvorfor også en stor del af vore glasmagere var fremmedarbejdere, og at man overalt fulgte tidens mode og kopierede hinandens populæreste produkter.

Der findes store mængder af kataloger rundt om på glasværkernes arkiver, og nu har den moderne teknik gjort det muligt at gøre dem tilgængelige for offentligheden. I Vexø i Sverrig har man bevaret et fyldigt materiale, og på Corning Museum i New York, Verdens største glasmuseum har man også et omfattende bibliotek med kataloger. I Tyskland har en entusiastisk glasspecialist ved navn Geiselberger gjort det til sin livsopgave at lægge alverdens kataloger og oplysninger om glasværkerne ud på nettet. Han er kommet et godt stykke vej, men der mangler stadig meget.

Jan viste et udpluk af de mange flotte kataloger, der således er blevet tilgængelige. Bl.a. så vi et Kosta-katalog fra 1896, hvor man kunne genkende nogle af tidens populære varer fra de danske kataloger. Man imponeres af det meget store udvalg indenfor alle kategorier bl.a. karafler og asietter. Også et katalog fra 1903 fra Baccarat, det

fine franske værk, der har leveret til fyrstehuse og oliesheiker, var flot. Der var lysestager, lysekroner og lamper i flotte men noget overlæssede mønstre og flere farvekombinationer. Blandt de øvrige skal nævnes Sevres ved Paris, der mest er kendt

for porcelæn men også har leveret fine glas. Der ligger et fornemt museum dernede, som er et besøg værd.

Hele det tysk – bømsk – østrigsk – polske område har haft og har stadig et meget stort antal værker. De større foretagender har udsendt kataloger, men tusindvis af mindre, til dels nu ukendte, værker har ikke efterladt sig noget. Så det vil oftest være meningsløst at stedfæste et glas ud fra kataloger. Under Jans gennemgang kunne vi gang på gang nikke genkendende til billederne på skærmen. Det viser, hvor fælleseuropæisk glasfabrikationen har været, og i hvor høj grad de samme populære varer (Beatrice, Berlinois, Derby, Gorm den Gamle o.s.v.) fremstilledes overalt. Vi genkendte også fra Fyens produktion snepletæerne på skåle og den firkantede munding på kander på tyske katalogsider. Som bekendt er glas sjældent signerede. I få tilfælde har man dog mærket presseglas ved hjælp af en gravering i formen.

Man skal være klar over, at der har eksisteret et stort antal glashandlere, der importerede glas og evt. fik dem dekoreret efter bestilling. Herhjemme var der bl.a. Lyngby Glas, og Fritsche's butik findes stadig i Kompagnistræde i København. Det var en gang meget brugt at forære pokaler med monogram og anden pynt ved særlige lejligheder som jubilæer.

En pudsig ting, når man ser de forskellige katalogers forsider fra omkring 1900, er at man yndede at afbilde

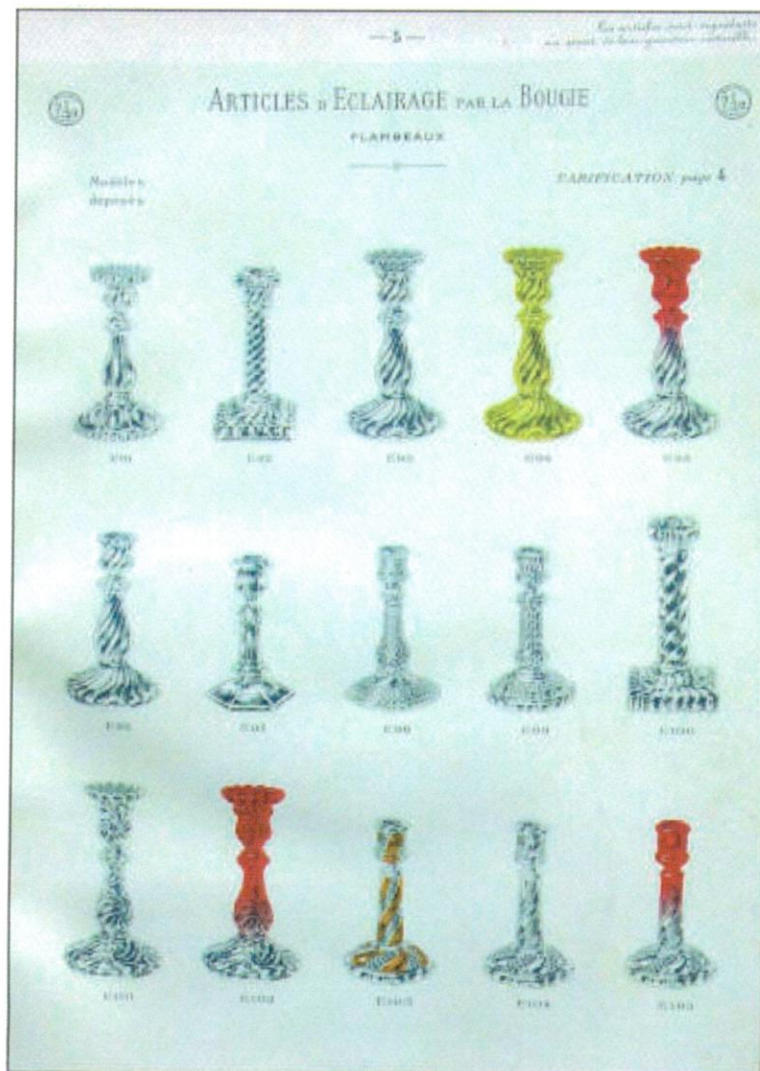
fabriksanlæggene så imponerende som muligt, og at de i påfaldende grad minder om Katalogerne fra Aarhus og Fyen. Man var den gang hvad Jørgen Kjær Hansen i sin fine bog om Aarhus Glasværk kalder ”skorstensfikserede”.

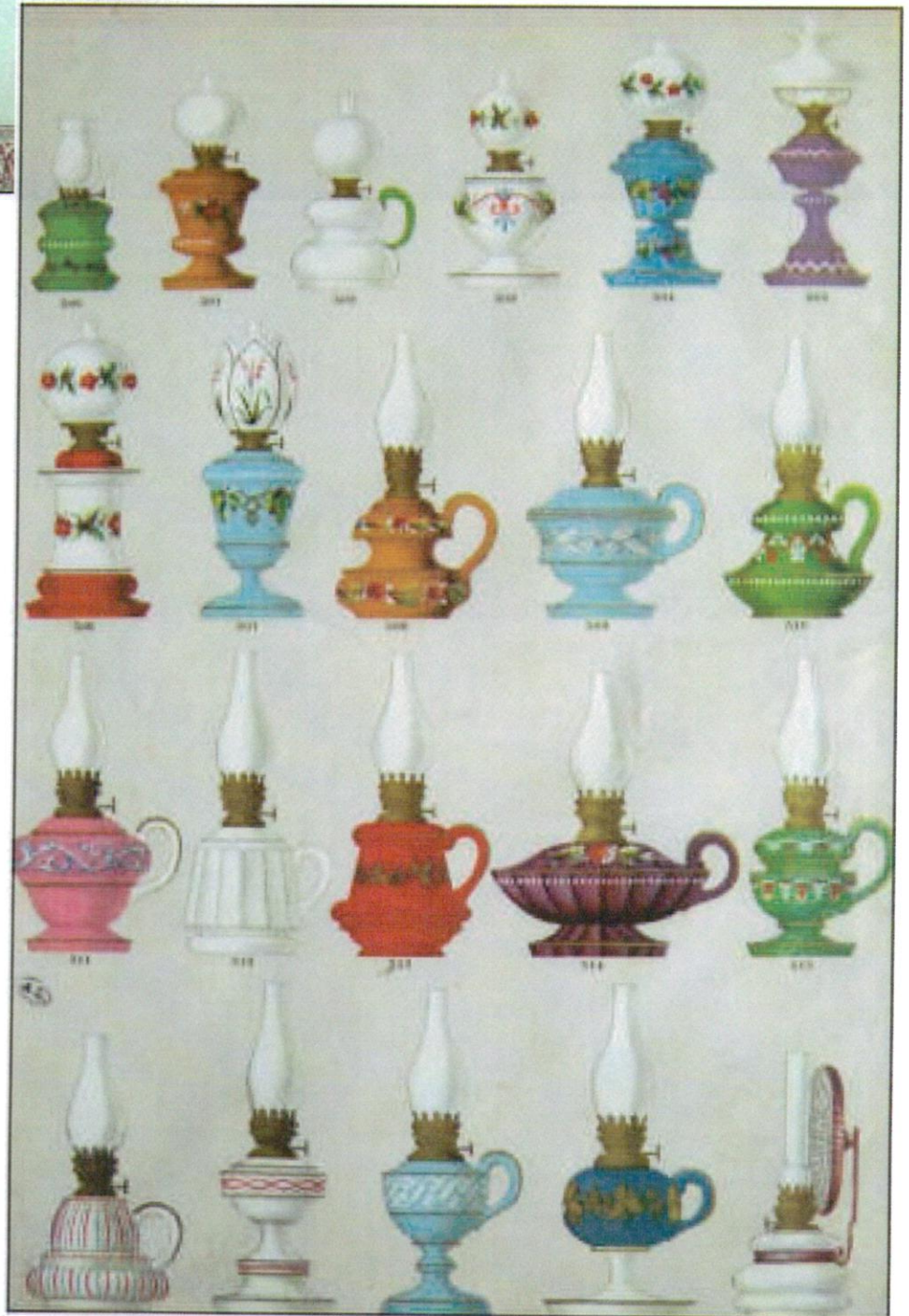
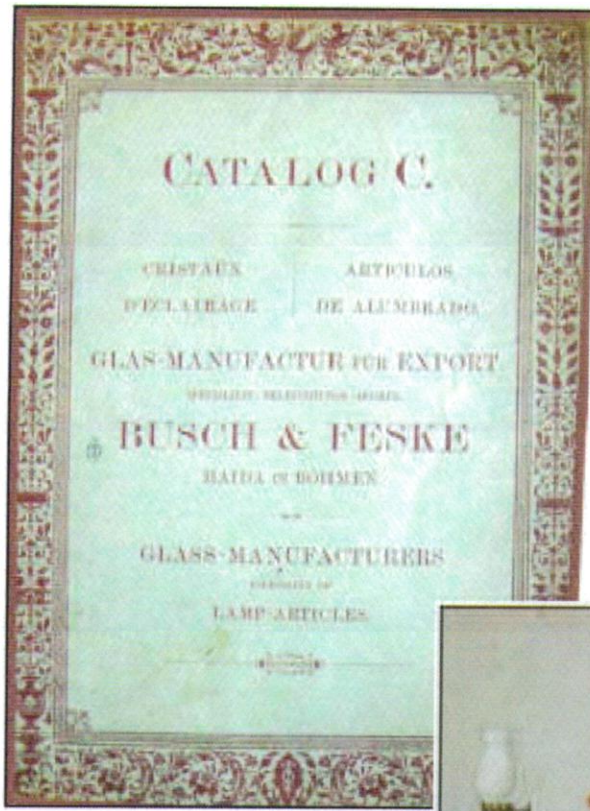
Jan kunne være blevet ved at fortælle længe endnu, men der skulle jo også være tid til at kigge på de medbragte glas, da vi var blevet opfordret til at komme med nogle fremmede glas. Det var da også en broget blanding. Enkelt kunne identificeres som værende hhv. svenske, tyske eller engelske. Det viser igen, hvor uoverskueligt det hele er, men skal vi så ikke lade være med at bekymre os for meget og først og fremmest glæde os over de kønne og spændende glas uanset hvor de kommer fra.

Til slut en stor tak til Jan for en indholdsrig aften. Han lovede at vi får adressen på den tyske hjemmeside.

IK

Efterfølgende katalogsider er fra: <http://www.pressglas-korrespondenz.de/>

S. REICH & Co IN WIEN

Butterdosen.

1000 1002 1003 1004 1005 1007

Honigdosen.

1006 1008 1009

Zuckervasen.

1010 1011 1012 1013 1014 1015

Konfitürevasc.

1016 1017

Käsestürze.

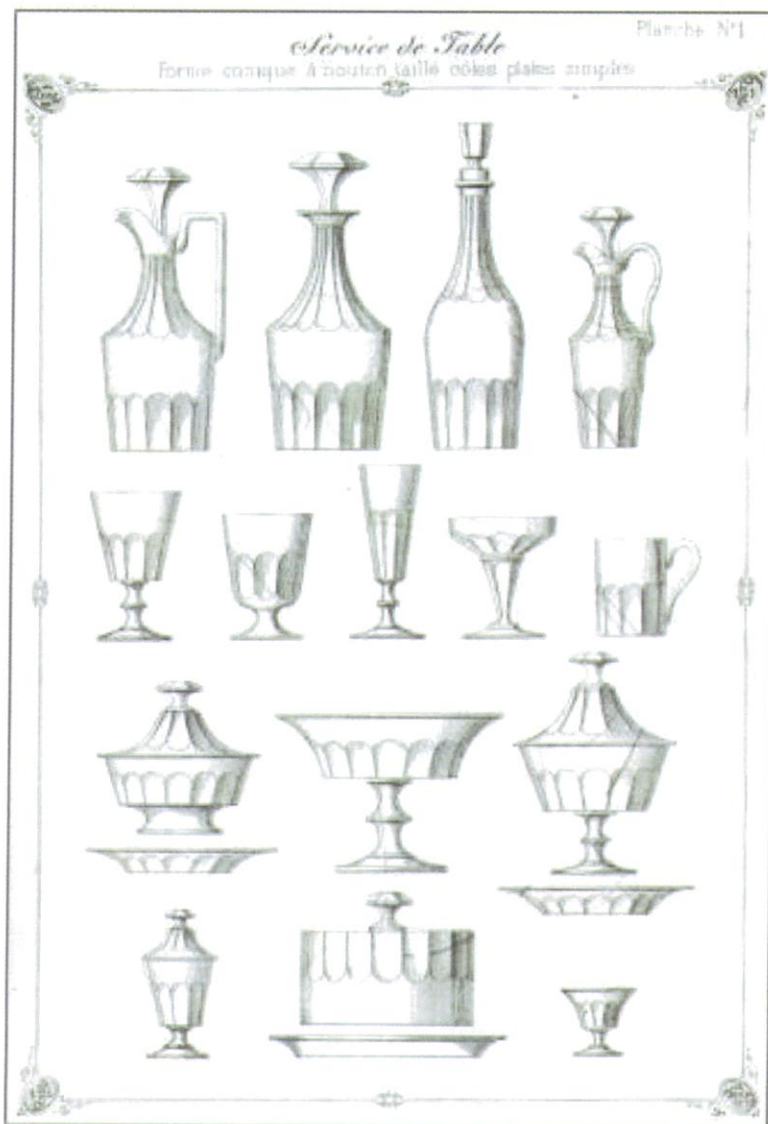
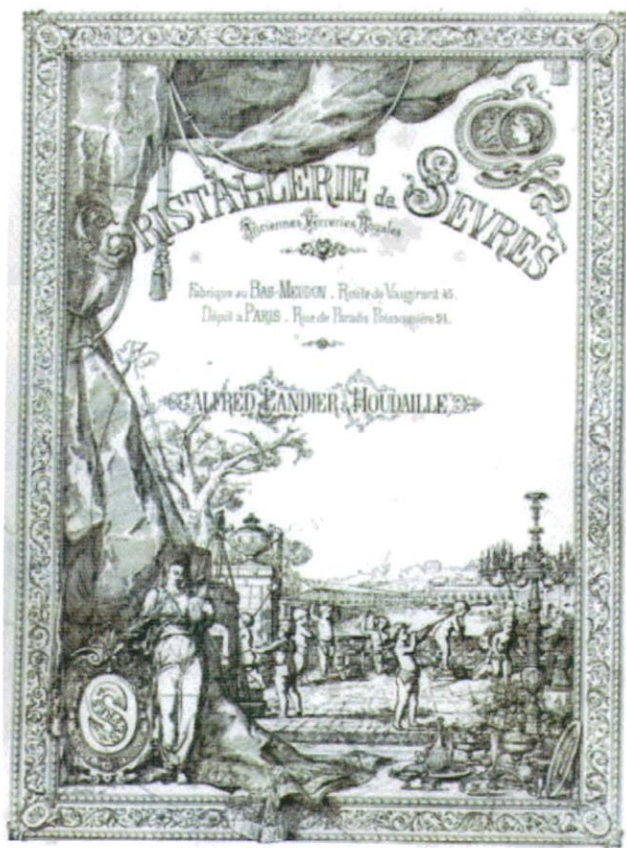
1018 1019 1020

Aufsatz mit Sturz.

1021

TAFEL 36

Art.	Bezeichnung	Preis	Stück	W.	H.	D.
1000	Butterdose	2 40	100			
1001	Butterdose	1 80	100			
1002	Butterdose	1 80	100			
1003	Butterdose	1 80	100			
1004	Butterdose	1 80	100			
1005	Butterdose	1 80	100			
1006	Honigdose	1 80	100			
1007	Honigdose	1 80	100			
1008	Honigdose	1 80	100			
1009	Honigdose	1 80	100			
1010	Zuckervase	1 80	100			
1011	Zuckervase	1 80	100			
1012	Zuckervase	1 80	100			
1013	Zuckervase	1 80	100			
1014	Zuckervase	1 80	100			
1015	Zuckervase	1 80	100			
1016	Konfitürevasc	1 80	100			
1017	Konfitürevasc	1 80	100			
1018	Käsestürze	1 80	100			
1019	Käsestürze	1 80	100			
1020	Käsestürze	1 80	100			
1021	Aufsatz mit Sturz	1 80	100			

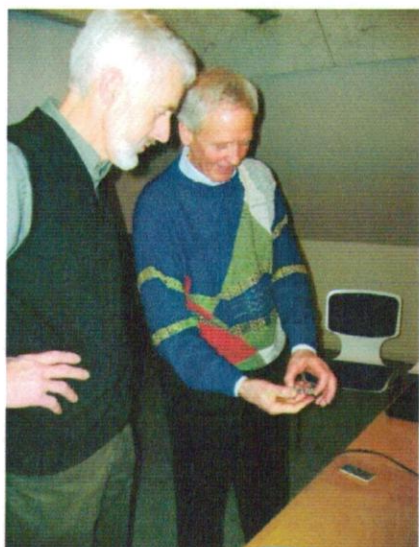
Referat fra møde 18. marts 2009

Anders Tybjerg Jørgensen:

En guidet tur på glasværket

Vi fik besøg af formanden fra vore fynske glasvenner Anders Tybjerg Jørgensen.

Anders har i 4 år haft en lederstilling ved Fyens Glasværk og har derfor et indgående kendskab til arbejdet på værket og dets produktion. Foredraget dækkede perioden fra sammenlægningen med Holmegaard i 1965 til lukningen i 1990. Der blev øst af adskillige kilder, især fotografen Niels Nyholms omfattende billedmateriale, der illustrerer arbejdsgangen i hver af de mange afdelinger af glasværket. Den 20. august 1974 var der fest, idet man fejrede værkets 100 års fødselsdag med prominente gæster, flag og hurra.

Man havde rationaliseret produktionen, så man koncentrerede sig om at lave de ting, man var bedst til og havde lang erfaring med, nemlig mundblæsning af opalglas og farvet overfang, navnlig lampefodder og kupler i store mængder. En rutineret glasmager kunne klare op til 100 af de store Cupido-kupler i timen. Otto Brauer var hyttemester og designede også selv bl.a. gulvvaser. (fig.3)

På turen rundt på glasværket kom vi til smeden, der satte wolframnavle på en glaspibe, til formmageren og formlageret, vi så, hvordan de forskellige råvarer blev blandet og tilsat skår under passende sikkerhedsforanstaltninger (der kan være giftige stoffer i). Så fulgte smeltningen og vi kom ind i selve værkstedet med ovnene, hvor vi bl.a. så storglasmageren Svend Høyer i arbejde med kupler til Frue Kirke på 37 kg. (fig.1)

Michael Bangs P&T-lampe (fig.2) blev formet over en speciel kegleform for at få lige kanter. Glasmagerne havde ofte øgenavne som f.eks. Svend Vækkeur. Efter selve udformningen af glasemnet følger en tur i køleovnen og derefter sortering, evt. dekoration, montering og til sidst pakning og forsendelse. Også hyttedrengenes hyggestunder var med.

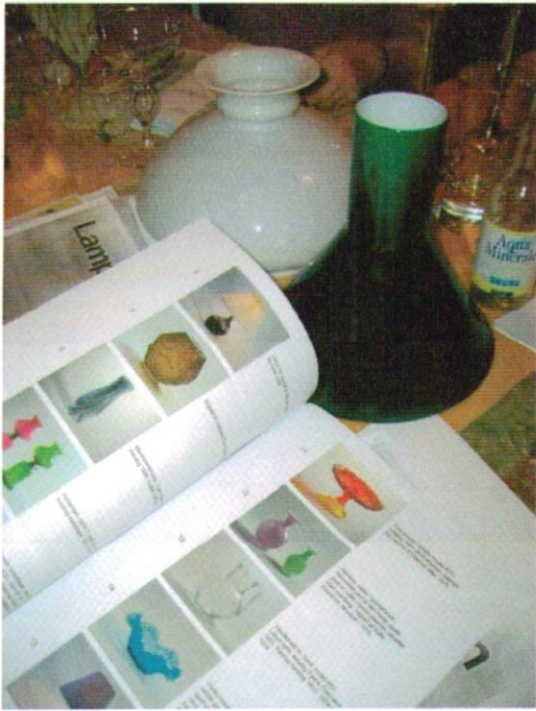
Mange forskellige kunstnere har i tidens løb tegnet for Holmegaards afdeling i Odense, frem for alle Michael Bang, der stod for en lang række modeller af lamper, vaser og lysestager, men mere end noget andet huskes han for Palet-serien, der fremstilledes i en lang række modeller og farver og blev uhyre populær. Da det efterhånden blev for dyrt at lave, forsøgte man sig med et par simplere udgaver, "Køkken og Bord" og "Etcetera", men de slog ikke rigtig an, og da der desuden var tekniske problemer, gav man op, så disse ting er relativt sjældne at finde.

Af andre kunstnere kan nævnes Sidse Werner med bl.a. "Hiverten", Torben Jørgensen og i mindre grad Per Lütken. Også Verner Panton, Kulle Svanlund og Per Arnoldi har arbejdet for værket, og Henry Heerup designede den store lampefod med Leda og Svanen, en af de få emaljemalede ting fra denne periode.

På Fyens Glasværk har man aldrig rigtig gjort noget ud af drikkeglas på fod. Det lod man Holmegaard om, men nu og da måtte man træde til for at klare efterspørgslen, og det gik ikke altid lige godt. F.eks. skulle man engang lave et parti af Glas nr. 5, og det viste sig, at de blev lidt for store, så de ikke kunne gå ned i kartonen. På Fyen var man nemlig vant til at blæse emnet helt ud i formen, som man gjorde det med de tunge ting, modsat hvad der var praksis på Holmegaard.

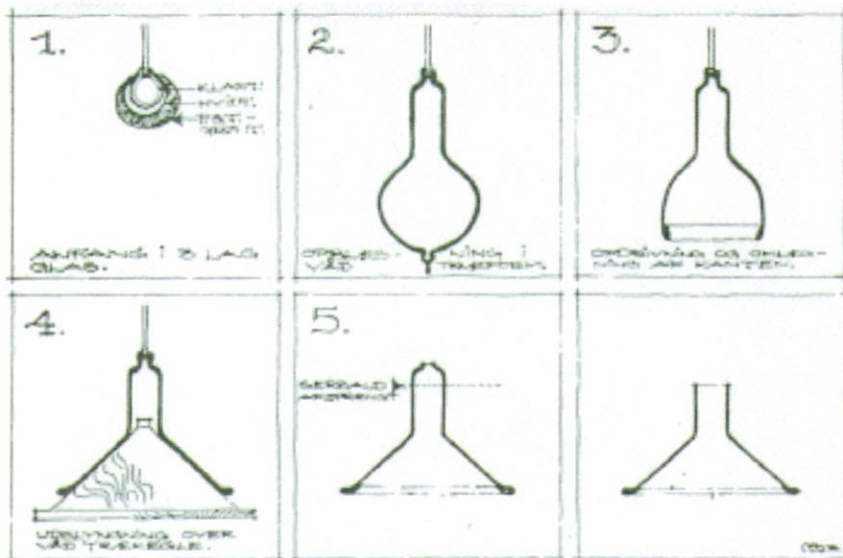
Efter en kort pause så vi på glas. Der var masser af billeder af hele produktionen, og Anders havde medbragt et udvalg af lamper og nogle meget store og sjældne krukker fra Atlantis-serien. Flere af medlemmerne havde også medtaget forskellige ting bl.a. fra Palet.

Vi fik udleveret forskelligt materiale: Indbydelse til to udstillinger på Fyn, nemlig Børge Olesens glassamling på Odense Hovedbibliotek og Fynske Glasvenners udstilling på Broby Bibliotek, hvortil vi også fik et fornemt katalog. Desuden et lille skrift "Lampetten" af Michael Bang, og en artikel af Mogens Schlütter.

Anders er en fremragende fortæller og berettede med stor indsigt og hyggeligt lune om livet på det desværre hedengangne glasværk. En stor tak for en dejlig aften.

Tekst: Irene Kristensen Foto: Erling Vadgaard

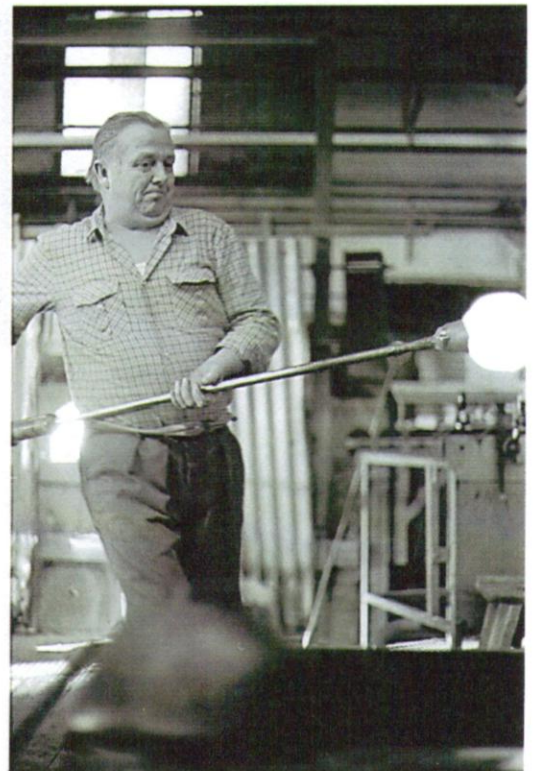

Figur 1. Den glasmæssige fremstilling af en P.&T. pendel.

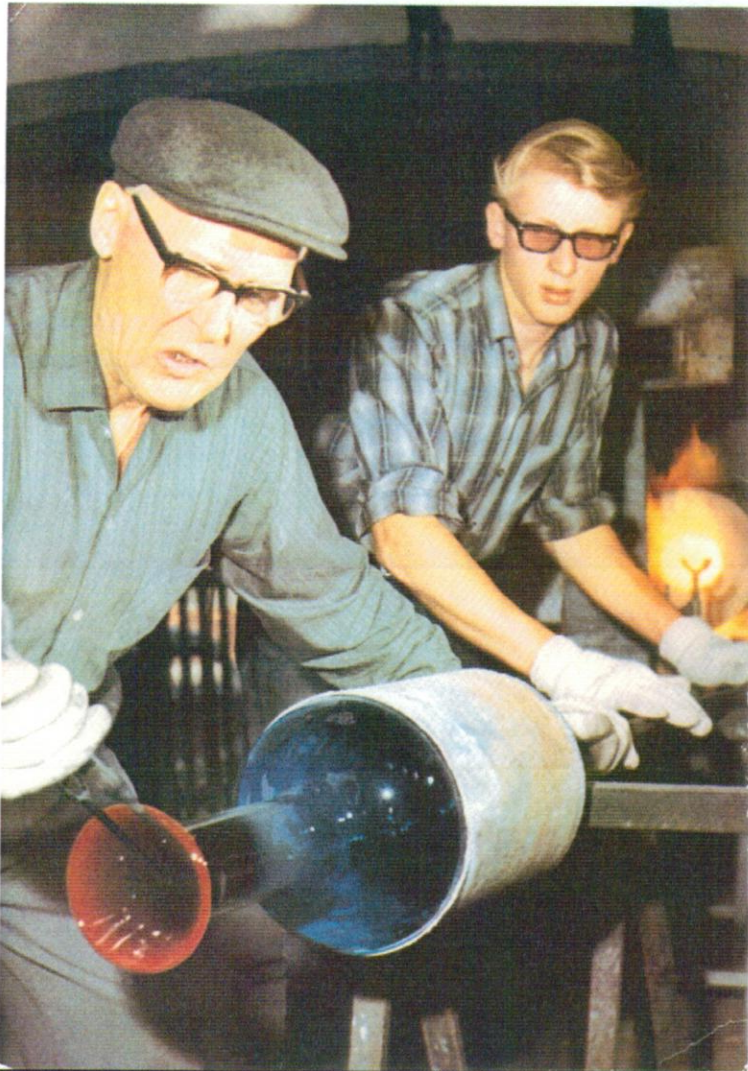

(fig.) 2. P & T pendel designet af Michael Bang

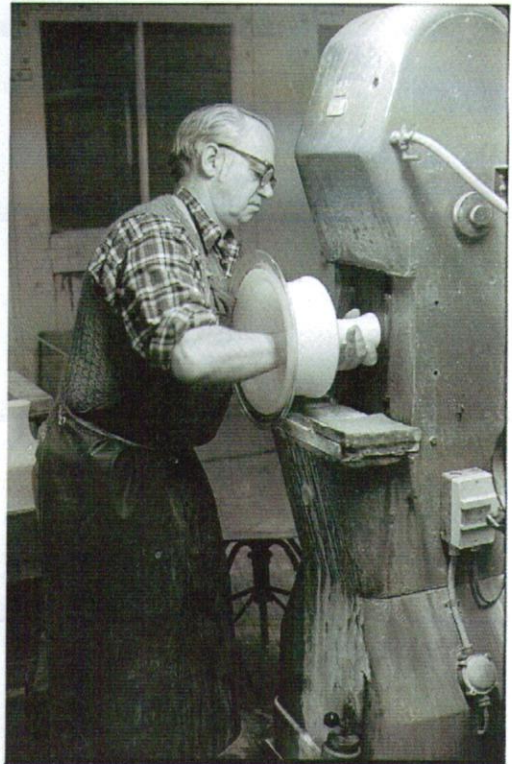
Foto (fig.) :
Niels Nyholm ©

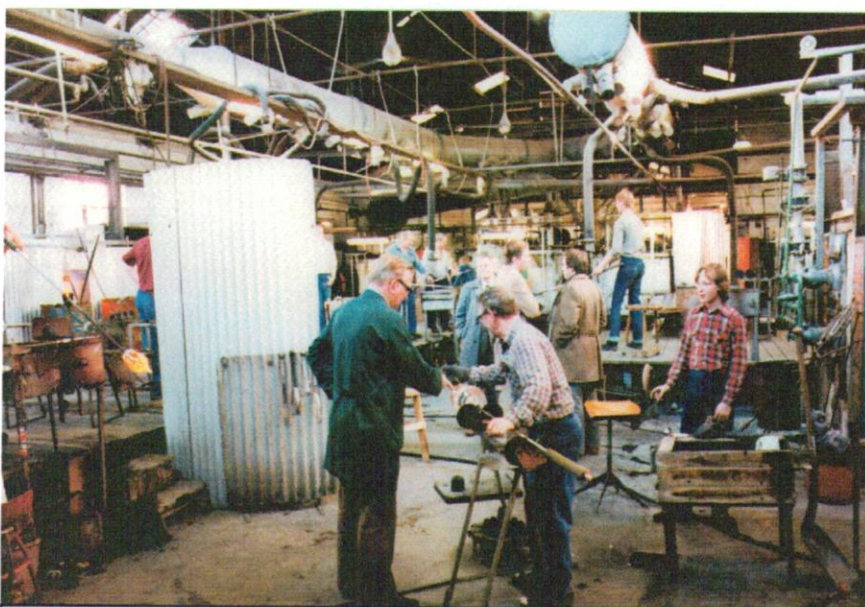
(fig. 1) Svend Højer har fanget an for kupler til Frue Kirke på 37 Kg.

(fig.) 3. Harald Møller opdriver gulvase.

(fig.) Bent Jensen
sliber Kantate

(fig.) Beichler i Hytten